

A német választások 1983

1982 év október 11-én, a nyugat-német parlamentben, egy bizalmatlansági indítvány során **Helmut Schmidt** német kancellárt (német kormányfőt) leszavazták, és miután **Hans Dietrich Genscher** (aki, mint a Független Demokrata Párt vezetője a nyugat-német belpolitikai egyensúlyt kezében tartotta) kilépett a kormánykoalícióból, Schmidt helyébe a konzervatív ellenzéki koalíció vezetőjét, **Helmut Kohl** iktatták be. Ezzel megdőlt a szociáldemokraták 13 éves uralma, akik népszerűségüknek sokat ártott a kormány Szovjetunió iránti engedékeny politikája.

Sok függött ettől a választástól. A világpolitika legtöbbet emlegetett, és a két világrendező hatalom nyilvánosság előtti párbeszédének tárgya az a bizonyos „nukleáris egyensúly” Európa fölött. Ebben a mondatban a hangsúly nem annyira az atomháború borzalmaiban, mint inkább a két utolsó szón van: Európa fölött. Álljunk csak meg itt egy pillanatra. Világunk békét akaró reményeit atomfegyveres elpusztításunkkal fenyegetik. Azt mondják, közel 40 éve béke van, és ezt a békét fenyegeti a két világhatalomnak nevezett állam, Az Egyesült Államok és a Szovjetunió közötti fegyverkezési verseny. Egy idő óta azt kell elhinnünk, hogy a megoldás a két tábor fegyverzeti egyensúlyában van, mert egymás elpusztításának lehetősége mindkettőt elrettenti a háború megindításának felelősségétől.

Mit jelent ez a gyakorlatban? Azt, hogy el kell fogadni a világ jelenlegi állapotát, azt, hogy a világ hatalmi szerkezete két fegyveres nagyhatalom, az USA és az USSR köré kénytelen csoportosulni. A hangsúly a „kénytelen” szón van. Ez a két fegyveres nagyhatalom, ha a világ összlakosságát tekintjük; a 4740 millióból 222+265 millió, alig több 10 százaléknál, Európa lakosságának is csak kétharmada. Ennek a 10 százaléknak a részesedése földünk földrajzi és gazdasági javaiban aránytalanul nagy, különösen, ha hozzászámoljuk a közvetett módon gyakorolt gazdasági befolyást. Vegyük ehhez a fegyverkezési részesedést: különösebb utánajárás nélkül is 80 és 90 százalék között kell keresni azt az arányszámot, amely az USA és USSR közvetlen parancsnoksága alatt álló részét jelöli a világ katonai erejének. Még ha a véletlen hozta volna is létre ezt a történelmi előkép nélküli hatalmas arányt, akkor is kézenfekvő érdek akár az egyik, (USA), akár a másik (USSR) részéről minden áldozat árán is fenntartani a világnak ezt az állapotát, ameddig csak lehet.

Ennek az állapotnak a fenntartásához a politikai ésszerűség azt kívánja, hogy ne jöhessen létre egy harmadik hatalom, amely zavarná ennek a (mindegy, hogy hogyan) létrejött egyensúlyi helyzetnek a kizárólagosságát. A politikai szótarban *polarizáció* a neve annak a törekvésnek, amely a nagyhatalmak mágneses terébe igyekszik

Ilyen a világ! (27)

Kedves Olvasóim!

A liberalizmus a megújítottság (monetaris neoliberalista) szakaszában megtagadta a saját progresszivitás elvét, nyugati nagyhatalmi politikai gyakorlatában történelmileg túlhaladott irányzatok támogatásával igyekszik továbblépni hatalma kiterjesztése érdekében.

A képműködés világhatalom US-USSR katonai megszállás-alapú európai uralmát ideológiai alapú (így elfogadhatóbb) politikai szisztémára váltva tartósítaná.

Ennek gyakorlati megvalósításaként a kontinens nyugati felén a szociáldemok-

rata elvekre alapozott, keleti felén a liberalizált szocializmus elveire alapozott párturalmat igyekezett intézményesíteni.

Ilyen retrográd irányzatot a nyugati európai polgári jólétben még elfogadnak – bár az említett német választáson megbicsaklott az elgondolás –, de a vasfüggönytől keletre a szocializmus a tömegek lelkében megbukott, bármilyen hígítás veszélyes folyamatot indít el; a szovjetfogta ember nem ideológiát akar építeni. Ötvenhatban pontosan ez történt.

Csapó Endre

bevonni a semleges részeket. A fizika törvényei a politika terén is érvényesek: az ellentétpárok egyensúlyában nem a mennyiségi, hanem a helyzeti fölénynek van döntő szerepe, és ezért lehetséges, hogy a két pólus közötti tengelyhez tehetetlenül kötődik a 90 százalék, vagy – visszatérve közelebbi tárgyunkhoz – vergődik Európa, népességi, művelődési, fejlettségi túlsúlyával, két barbár pólus nukleáris terrorral mérgezett erőterében. Ezt szolgálja a fegyverkezési egyensúly.

A nukleáris fegyverek csörgetése és ökölrázása Európa fölött nem egymásnak szól, hanem Európának. Mert ha Washingtonnak és Moszkvának elszámolni valója van egymással, ha közöttük fegyveres leszámolásra sor kerülhetne, azt ne a leghosszabb földrajzi úton igyekezzenek elérni. A Bering-szorosnál 100 kilométer a távolság közöttük, és a két főváros Moszkva és Washington közötti rakétapálya egyenes vonala is az Északi Jeges tengeren vezet át. A Moszkva és Washington közötti fegyveres leszámolás eshetősége a huszadik század legnagyobb hazugsága. A felhalmozott atomfegyverek szerepe nem kioldásuk feltételezett esetében van, hanem abban a fenyegetettségi légkörben, aminek célpontja Európa. Így a cél maga a veszélytudat, ami két megoldást kínál Európa részére: 1. Amerika nukleáris ernyője alatt bízni abban, hogy a fegyveres összecsapás eshetősége csökken, vagy ha megtörténik is, az alatt védelmet talál, és 2. elkerülni a pusztulást minden áron, inkább vállalni a szovjet igát, mint radioaktív felhők végzetes látványát.

A két lehetőség tükröződik a németországi választásokban is. A sokat emlegetett német *Ostpolitik* (keleti politika) akkor keletkezett, amikor a láncreakció 12 éves kéréssel ('56 után '68-ban) Prágából fenyegette széteséssel a szovjet blokkot. A veszélyes felhőket a Szovjetunió egéről két személyiség nevével fémjelzett irányváltás oszlatta el Nyugatról: ekkor nevezte ki **Nelson Rockefeller** javaslatára Nixon elnök **Henry Kissinger** a Fehér Ház külügyi tanácsosává, aki folyamatba tette a *détant-politikát* (aminek lényege a hidegháború megszüntetése és együtt-

működés a Szovjetunióval), és ekkor indult meg amerikai jóváhagyással **Willy Brandt** nyugat-német szociáldemokrata külügyminiszter *Ostpolitik*-ja. Ennek nyomán végleg meggyőződhetett a világ arról, hogy Amerika a szovjet agresszióval szemben nem fog fegyveresen fellépni. Annak okát, hogy ma – 15 év után – (és a szovjet hódítás helsinki szentesítése után) a német választások fő témáját a szovjet kilövő állomásokkal szemben felállítandó nukleáris rakéta kilövő állomások létesítése képezi – másutt kell keresni.

Ahogy a *détant*-politika egy összeurópai alapszerződésben szilárdult (Helsinki, 1975-ben) Európa kettéosztásának véglegesítőjévé, úgy várhatjuk a maradék-kontinens nuclear-free zónává nyilvánítását, másszóval Nyugat-Európa fegyverviselési jogának végleges eltörlését.

Ezt a választást hosszú éveken keresztül megelőzte egy világméretű agymosás az egész, úgynevezett Nyugaton, de súllyal Nyugat-Németországban. Ennek az agymosásnak két valóságalapja van: 1. a szovjet veszélyeztetettség (amit időnként egy-egy újabb ország elnyelésével igazol a nyilvánosság részére), 2. az amerikaiak gazdasági és politikai gyámködése. Minthogy az elsőnek Nyugat-Európában ma is égető emléke van, a különböző baloldali szervek – a sajtó és hangmédia, de még a szépirodalom is – propagandáját a második veszély tudatosítására összpontosítja. Így áll elő a feleide, fele-oda vélemény, és természetesen a politikai pártok baloldali-jobboldali egyensúlya. Másszóval: Nyugat-Németország belpolitikájának preparálása két olyan szembenálló irányzat harcában való foglalkoztatására és lekötésére, amelyek mindegyike a szövetségesek (USA-USSR) céljait szolgálja.

A természetes és egészséges német önérdék megkívánná, hogy a keleti országrész felszabadulna a bolsevista megszállás alól, egyesülne a nyugati résszel, és élhetné a német nép egy országon belül független állami életét. A mai világpolitikai helyzetben mindez reménytelenül távol van, és a maradék német államban is korlátozott térségben folyhat az engedé-

lyezett politika: gyakorlatilag baloldali és jobboldali mederben, másszóval marxista és nem-marxista mezőnyben. A mezőny marxista része a Szovjetunióval igyekszik jó viszonyt fenntartani, aminek során időnként „kellemetlenségei” támadnak Amerikával, míg a nem-marxista rész csak Amerikához fordulhat, aminek során gyakran meglepődik, hogy példaképének szovjetellenessége milyen következetlen és sokszor képtelen.

Nem szeretnénk a német politikai képletet olyan szimpla kétpólusú, vagy ez vagy az módon bemutatni, mint ahogy azt általában a világsajtó teszi. A szovjetellenesség nem mindenkit tesz önműködően Amerika-baráttá. A választásokon leadott szavazatarány nem hű tükrözi a politikai nézetek arányának. A politikai elgondolások palettáján több szín van, mint a választási listán. Például: sokan szavaznak marxista jelölre csak azért, mert Kelet és Nyugat-Németország egyesítését remélik tőle. Nem a beugratókra utalunk, akik minden alap nélkül hirdetik, vagy inkább sajkózzák a szovjet propagandáját, hogy a két Németországot egyesíteni kell, (természetesen a nyugati a keletihez csatolva), de ebben a történelmi sakk-matt helyzetben, amiben a nyugat-németek sem fejthetnek ki irredenta tevékenységet, nagyon sokan abban látják az egyesítés járható útját, ha a keleti megszállóval jó viszonyt teremtenek a vasfüggöny fokozatos lebontása és a szorosabb kapcsolatokból várható enyhülés érdekében. Német alaposággal latolgatják annak lehetőségét, hogy egy megszállóval könnyebb dolga lenne az egész Európának ellenállnia, mint két olyan megszálló alatt európai célokért dolgozni, akik előbb jutnak megegyezésre Európa ellen, mintsem hogy lehetne őket egymás ellen kijátszani. Amerika gazdasági hatalma és befolyása, és a Szovjetunió katonai és gazdasági elnyomása túl nagy ahhoz, hogy a kettő között öncélú európai politikát lehetne folytatni.

Vannak, akik még tovább mennek, a jelenlegi helyzetből kimozdulást remélnék egy olyan politikától, amelynek következtében döntő módon megnövekszik az orosz befolyás Európában és csökken az amerikai. Ennek előnyét hosszú

távon látják: európaizálni remélik Oroszországot. Jól átgondolva nem Szovjetuniót említenek. A Szovjetunió tartalom nélküli földrajzi meghatározás, amelynek nyugati, Európához tartozó része a gyarmatosító Oroszország. Ha ez az Oroszország valamilyen módon kötelékbe jut Európával, óhatatlanul annak kisebb jelentőségű részévé válik. Nem várhatják Moszkvában, hogy a farka csóválja a kutyát. A növekvő kereskedelmi kapcsolat Európa nyugati és keleti része között ezt a folyamatot látszik követni. Az Európa keleti felében visszafajzott áruéhséget Nyugat-Európa könnyebben ki tudja használni elhelyező piacként, mint Amerika ...

Rátérve ezek után a történetekre, feltűnő volt, inkább mint bármikor előtte, hogy ez a választás az Egyesült Államok és a Szovjetunió erőpróbája is volt. Az eredmény lényeges eleme a genfi fegyverkorlátozási tárgyalásoknak. Azzá tette **Reagan** fenyegetése, hogy 200 kilométeres távú *Pershing II.* és *Cruise Missile* kilövőállomást létesít Németországban, ha az oroszok továbbra is késleltetik a határozathozatalt a genfi fegyverzetellenőrzési tárgyalásokon. Az oroszok helyzetét módfelett megerősítette volna, ha Németországban a Szociáldemokrata Párt győz. Ezért a választási küzdelmek idején Kohl-ellenes hadjáratba keveredtek újságjaikon és folyóirataikon keresztül. A kereszténydemokratákat vádolták, hogy „a hidegháborút támogatják, a fegyverkezési verseny hívei és patológikus (nem épeszű) antikommunisták”. Ezek a Moszkvában jól hangzó szövegek nagyon lötyögősnek bizonyultak a német választópolgárok fülében, és emeltek bizalmukat a szövegforgó párt iránt. Ráadásul **Kohl** kancellár kormányzintén tiltakozott a „Szovjetunió masszív és precedens nélküli beavatkozása” ellen.

Sokkal aggasztóbb volt a környezetvédelem ürügyén szervezkedő hosszúhajú, hadonászó anarchisták, az ún. zöldek pártja növekvő népszerűsége. A választáskor azonban kiderült, hogy népszerűségük inkább csak a hírközlő média fantáziájában volt olyan nagy.

A március 6-án megtartott választások eredményeképpen **Helmut Kohl** kancellár helyzete lényegesen megerősödött, a *Keresztény-demokrata Unió* kormányzó párt lesz az elkövetkezendő négy évben, a szavazatok 49 százalékával. Az ellenzék, a *Szociáldemokrata Párt* 38 százalékot kapott, és a *Független Demokrata Párt* is könnyedén túlhaladta a parlamentbe jutáshoz szükséges 5 százalékot.

A rendkívül nagy izgalmakat keltő választás nem hozta meg a baloldal számára a remélt áttörést, de kérdés, a bizonytalan hangulatú, Reagan ígéreteit nem tükröző, amerikai adminisztráció miként fog gazdálkodni ezzel a reménytelenül konzervatív világszemléletű választási győzelemmel.

(Magyar Élet, 1983. március 31.)

